

ТРЕТЄ ВОСКРЕСІННЯ «ГЕТЬМАНА САГАЙДАЧНОГО»

Вперше ім'я непереможного морського гетьмана українського козацтва Петра Конашевича-Сагайдачного воскресло на Чорному морі через 295 років по його смерті, в буремні післяреволюційні роки ХХ століття. На початку листопада 1918 року на легкому крейсері Флоту УНР «Гетьман Сагайдачний» гордо замайорів Військово-Морський прапор України.

Відступ перший

18 липня 1918 року гетьман України Павло Скоропадський затвердив закон про Військово-Морський прапор України: на білому полі синій хрест з синьою окантовкою та з національним прапором і тризубом у верхньому лівому кряжі. Цього ж дня виконуючий обов'язки Міністра морських справ України контр-адмірал М. Максимов наказом №192/44 по Генеральному Морському штабу ого-

лосив про затвердження Військово-Морського прапора України і наказав його піднімати на всіх кораблях і суднах флоту. В наказі говорилося, що «ясновельможний Пан Гетьман в присутності Своїй у місті Києві 16 липня зіволів затвердити малюнок Військового прапору по прикладеному описанню. Оголошуючи про це, приписую на військових суднах підняти цей прапор, являючийся однієї емблемою нашої Держави. Всі ус-

танови, належні по законах Російської імперії до кормового військового прапору лічити в силі по відношенню до Військового прапору Української Держави». 3 січня 1919 року Головний Отаман Військ і Фльоти УНР Симон Петлюра в наказі по Генеральному Морському штабу №10/1 наказав «лічити прапором Военної фльоти Української Народної Республіки прапор, затверджений 18 липня 1918 року гетьманом П. Скоропадським». Цей самий прапор флоту Української Народної Республіки, лише без тризуба в кряжі, був повернутий українському флоту як Військово-Морський прапор Військово-Морських Сил незалежної України у 1993 році.

14 грудня 1918 року в Україні відбувся антигетьманський переворот, війська Директорії взяли Київ, і уряд Павла Скоропадського подав у відставку. Влада в Україні перейшла до Директорії УНР на чолі з В. Винниченком і С. Петлюрою. 25 грудня 1918 року до виконання обов'язків Морського Міністра приступив молодий і енергійний капітан 3 рангу Михайло Білінський. Всього за кілька тижнів напруженої праці Морський Міністр зумів ввести закон про штати центральних установ Морського Міністерства (наказ по Морському Відомству ч. 410 від 20. 01. 1919 року). Потім був прийнятий «Закон про Гардемаринську Школу» (наказ по Морському Відомству ч. 107 від 11. 01. 1919 року) та головний закон Державного Флоту — «Закон про Флоту» (наказ по Морському Відомству ч. 79 від 25. 01. 1919 року). Цей закон охопив усі галузі організації Українського Державного Флоту разом з Військово-Морськими Повітряними силами і Морською піхотою. На підставі цього закону Директорія УНР по Морському Відомству від 25 січня 1919 року видала наказ про присвоєння кораблям Української Державної Фльоти, які будувалися в той час в Миколаєві, таких назв: «Гетьман Богдан Хмельницький» (пізніше крейсер «Червона Україна»), «Гетьман Петро Дорошенко» (пізніше крейсер «Красный Кавказ»), ще два новозбудовані крейсери отримали назви «Тарас Шевченко» і «Гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний».

Відступ другий

5 жовтня 1990 року на елінгу (критий сухий док для будівництва кораблів) ССЗ «Залів» у місті Керч був закладений прикордонний військовий сторожовий корабель проекту 1135.1, шифр проекту «Нерей» (зав. № 208). Серія прикордонних сторожових кораблів будувалась в СРСР у 80-х роках ХХ ст. для захисту морських кордонів, в першу чергу в суворих умовах морської та океанської зони Далекого Сходу і Півночі на замовлення КДБ СРСР. Основою цього проекту став сторожовий корабель Військово-Морського флоту СРСР проекту 1135, який було перепроектовано у відповідності до вимог прикордонників.

Недільного ранку 4 липня 1993 року на одному з причалів керченського заводу «Залів» було людно. Присутні захоплено розглядали новенький корабель, що стояв біля причалу, і з нетерпінням очікували на початок урочистої церемонії підняття прапора на флагмані Військово-Морських Сил України військовому кораблі другого рангу «Гетьман Сагайдачний».

...За добу до цієї події до міста Запоріжжя прибув новенький автобус «ЛАЗ» з делегацією зі Львова, Самбірщини і Кульчиць — села, де 1570 чи то 1577 року народився майбутній гетьман Війська Запорозького, меценат і організатор багатьох успішних морських походів Петро Конашевич-Сагайдачний.

Відступ третій

З селом Кульчиці пов'язані імена та долі багатьох відомих українців: гетьмана запорозького козацтва Марка Жмайла, гетьмана Війська Запорозького Низового Івана Сулими, гетьмана українських козаків Павла Кульчицького-Тулюка (Павла Буга), героя оборони Відня і ушавленого кавовара Європи Юрія-Франца Кульчицького-Шелестовича та інших.

Львів'яни привезли до Запоріжжя землю зі славного села Кульчиці та з валів Сагайдачного (земляних укріплень на острові Хортиця, ймовірно збудованих Петром Конашевичем-Сагайдачним на початку 17 ст. — О.К.).

Після теплої зустрічі і урочистого ритуалу вже два автобуси та дві делегації — Львівська і Запорізька — дружно вирушили до Криму.

Їхала до Керчі разом із запорізькою делегацією і чималенька (500 томів) бібліотека, зібрана читачами міської газети «Запорозька Січ» для екіпажу флагманського корабля ВМС України «Гетьман Сагайдачний».

Відступ четвертий

За ініціативи газети «Запорозька Січ» жителі міста Запоріжжя і області кілька місяців 1993 року збирали бібліотеку україномовних книжок з дарчими підписами для екіпажу флагманського корабля ВМС України «Гетьман Сагайдачний».

...На вертолітному майданчику СКР «Гетьман Сагайдачний» яблуку ніде впасти. Проте мені вдалося протиснутись на корабель повз широкі спина моряків з охорони та журналістську братію (на урочистостях було акредитовано понад 50 українських і закордонних журналістів) і спостерігати все дійство на власні очі та «очима» фототехніки.

Ще не починають, чекають на приїзд високошановних гостей: митрополита Української православної церкви Київського патріархату Владика Філарета, заступника Міністра оборони України генерал-полковника Івана Біжана, начальника соціально-психологічної служби Збройних Сил України, командуючого ВМС України віце-адмірала Бориса Кожина, гетьмана Українського козацтва генерал-майора Володимира Мулява, представників міської Керченської влади.

Молодий симпатичний командир корабля капітан 3 рангу Володимир Катусенко чітким кроком «ввійшов» у військово-морську історію України. Після оголошення наказу командуючого ВМС йому було вручено Військово-Морський прапор України. Владика Філарет освятив біло-синє полотнище з синьо-жовтим прямокутником у лівому кряжі, і прапор під бурхливі оплески присутніх та злагоджений спів хористів було урочисто піднято. Екіпаж дружно кричав: «Ура!», гості виголошували промови, вручали подарунки і квіти, журналісти клацали фотоапаратами і підносили мікрофони, хор співав...

Присутнім дозволили пройтись по деяких відсіках корабля і сфотографуватись біля бойової гармати. Капітану 3 рангу Володимиру Катусенку я вручив дві книги —

«Біблію» та «Кобзар» Тараса Шевченка (видання 1958 року), ще й цілу бібліотеку від щиросердних запоріжців...

«Наша дума, наша пісня не вмре, не загине», — линули над головами матросів, офіцерів, корабелів виспівані хором «Козаки-запорожці» слова Тараса Шевченка. Майорів у височині Військово-Морський прапор України, і над усім тим дійством кружляла одинока чайка, ніби розтривожена душа козацького гетьмана... Учасники урочистостей поступово розходились і роз'їжджались, а корабель, названий на честь гетьмана Сагайдачного, вже готувався до далеких морських походів та звершень...

Відступ п'ятий

У 1994 році відбувся перший далекий похід «Гетьмана Сагайдачного». З офіційним візитом він відвідав Францію, порт Руан. До 1998 року був СКРом, а потім перекаласифікований у фрегат. Флагман ВМС України. З початку бойової служби став «ходовим» кораблем ВМС ЗС України. Неодноразово брав участь у різноманітних навчаннях та операціях, які проводили Україна та інші країни.

Сімнадцять років по тому, у вересні 2010-го, я знову побував на фрегаті «Гетьман Сагайдачний», аби розповісти членам екіпажу про народження флагмана українського флоту та передати до корабельної бібліотеки кілька примірників своєї нової художньо-публіцистичної книжки «Батькові клоботи» з розповідями про морського гетьмана України Петра Конашевича-Сагайдачного та маловідомі сторінки історії відродження Військово-Морських Сил ЗС України.

...У кают-компанії фрегата «Гетьман Сагайдачний» людно і гамірно. Матроси і офіцери чекають на початок презентації книжки. Виконуючий обов'язки заступника командира корабля з виховної роботи капітан 3 рангу Володимир Мамедов починає з розповіді про нинішні традиції ВМС ЗС України, морські походи та відвідини корабля президентами незалежної України. У небі знову одиноко кружляла чайка, ніби розтривожена спогадами нащадків душа козацького гетьмана...